

Naročnina

Dnevna izdaja
za državo SHS
mesečno 25 Din
polletno 150 Din
celoletno 300 Din
za inozemstvo
mesečno 40 Din
polletno 240 Din
celoletno 480 Din
nedejska izdaja
celoletno v Jugos-
laviji 120 Din, za
inozemstvo 140 Din

SLOVENEK

S tedensko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cene oglasov
1. stop. peti-vrsta
malih oglasov po 150
in 2 D, večji oglasov
nad 45 mm višine
po 2 D, 2-30, veliki
po 3 in 4 D, v
uredniškem delu
vrstica po 10 Din
p. Pri večjem q
naročilu popust
Izide ob 4 zjutraj
razen ponedeljka in
dneva po prazniku

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III
Vokopali se ne vračajo, nebrankirano
pismo se ne sprejemajo - Uredništvo
telefon št. 2050, ur. ravništvo št. 2328

Informativen list za slovenski narod

Uprava je v Kopitarjevi ul. št. 6 - Celovni
račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349
za inzerate, Sarajevski št. 7563, Zagreb
št. 39.011, Praga in Dunaj št. 24.797

Vatikanska država
in Društvo narodov

Zeneva, marca 1929.

Neposredno pred pričetkom zasedanja Sveta Društva narodov se je geografska karta Evrope spremenila in brez krvavih bojov so začrtane meje nove države »Citta di Vaticano«, vatikanske svobodne države. Razumljivo je, da je ustanovitev nove države vzbudila največjo pozornost ravno v odločilnih krogih Društva narodov, katerega dolžnost in namen končno je, čuvati stanje, ustvarjeno z mirovnimi pogodbami po svetovni vojni. Iz presečenja so se porodile kombinacije, ki so jih dopisniki v Ženevi zastopnih častniških agentur z reportersko, častniškarsko trmoglavostjo in vztrajnostjo razširjali po svetovnem tisku.

Ali bo vatikanska država vstopila v Društvo narodov, v katerem so vključene z izjemo Rusije vse evropske države?

Kljub demantijem, ki za poznavalce sicer niso bili potrebni, se je o tem vprašanju zelo mnogo razpravljalo med zasedanjem. Izšlo je tudi več člankov v listih, za katere se trdi, da imajo dobre zveze z odločujočimi in najbolj uplivnimi gospodi iz Društva narodov. Zanimivo je, da so demantiji prišli iz onih krogov, ki so sami načeli vprašanje.

Na podlagi tega konkretno postavljenega vprašanja so se pojavila različna mnenja. Ne da bi se morda spuščal na filozofične razprave o vatikanski državi ali o Društvu narodov, mislim, da ne bo odveč v glavnih potezih reprodicirati razna mišljenja, ki sem jih imel v Ženevi v razgovorih z uplivnimi osebami priliko čuti.

Ob ustanovitvi je tudi katoliški svet Društva narodov pozdravil z ozirom na to, ker je bilo razglašeno, da je cilj te ustanove, delati z vsemi močmi in razpoložljivimi sredstvi na to, da se v bodoče onemogoči vsaka vojna. To je povsem v skladu s temeljnimi načeli naukov katoliške cerkve: mir in ljubezen naj vladata med ljudmi in narodi! Vendar pa so se ponekod pojavili pomisleki proti iskrenosti etičnih ciljev ženevske organizacije, ker je ona bila plod propagande puritanskih anglosaksoncev in je njen nominalni ustanovitelj bil protestantovski svobodomislec Wilson. Proti takim pomislekom seveda govori dejstvo, da je glavni tajnik Društva narodov Sir Erick Drumond, veren, praktičen katolik.

Vendar pa delovanje Društva narodov doslej ni dalo nobenega povoda dvomiti v njegovo vzvišenost, nadstrankarstvo in objektivnost. Zato so se taki pomisleki umaknili treznim ocenitvi pozitivnih vrednot, ki jih je Društvo narodov ustvarilo v korist človečanstva. Dejanski uspehi, ki jih je Društvo narodov tekom svojega obstoja pokazalo, so kmalu potisnili v ozadje take pesimiste in na skupščinah, zborovanjih Sveta in odborov so ravno zastopniki katoliških držav pokazali izredno agilnost in so bila njihova mišljenja največkrat celo merodajna za sklepe in resolucije.

Moramo pa tudi poudariti, da se je sam Vatikan oficijelno udeleževal konferenc, ki jih je pod svojim okriljem organiziralo Društvo narodov o raznih problemih. Tako je n. pr. delegat Svete stolice prisostvoval dosedaj že številnim konferencam o novem enotnem koledarju. Še bolj pa se je čutila moralna podpora, ki jo je sv. Oče dajal s svojimi navodili in izjavami pri vsaki priloiki, kadar se je Društvo narodov bavilo s problemom, da se za vedno onemogoči vojna med narodi.

Upoštevajoč te in slične pojave, seveda lahko vsakdo stavi začetno vprašanje, zakaj bi vatikanska država ne mogla vstopiti v Društvo narodov.

Društvo narodov je eminentno politična organizacija. Zato se more vprašanje razpravljati tudi samo s političnega stališča.

Ob svoji ustanovitvi je zato Društvo narodov, izhajajoč z realističnega pojmovanja države, sklenilo, da se prošnjam držav Monte-Carlo in Nove Zemlje ne more ugoditi, češ, da teritorialno tako malenkostne države ne morejo biti sprejete.

Obsoja torej principiellen sklep o tem in nova vatikanska država je menda doslej po svoji obsežnosti najmanjša, saj meri komaj 44 ha. Zato so brez podlage vse kombinacije, ki so se delale na tej podlagi. Zrastle so tudi samo v glavah onih, ki ocenjujejo posameznika, družbe in države po njegovi gnotni vrednosti. Vatikan pa je — tako so dejali zastopniki katoliških držav v Društvu narodov — vesoljna država, atere moč in veljavo moremo presojati samo z višjega, moralnega vidika. Njegova moralna moč, njegova duhovna ve-

Odvetniški zakon pred zakonodajnim odborom

V načelu načrt odvetniškega zakona sprejet - Pet let odvetniške prakse - Prestop sodnikov v odvetniško službo

Belgrad, 15. marca. (Tel. »Slov.«) Na današnji seji je vrhovni zakonodajni svet obravnaval zakonski predlog o odvetnikih. Zakonski načrt je bil sprejet brez bistvenih sprememb na današnji seji, kakor ga je predložilo pravosodno ministrstvo. V bistvu so ostale torej vse stare odredbe in predlogi glede vpisa v odvetniško zbornico, disciplinskega postopanja in stanovskih predpisov. Odvetniška praksa traja 5 let poleg znanih zahtev po upravni in sodni praksi. Izpitno komisijo tvori 5 članov.

Glede prestopa sodnikov v odvetniški stan določa § 3 v bistvu to-le:

Sodnik lahko prestopi v odvetniško službo po 5 službenih letih, ne da bi polagal poseben odvetniški izpit. Načrt ne dela med sodniki nobene razlike. Sodniki ne smejo izvrševati odvetniške prakse na mestu dosedanje službe pred potekom petih let. Ta omejitev ne velja za višja sodišča. apelacijsko in kasacijsko sodišče ter za predsednike okrožnih in trgovskih sodišč. Motiv te izjeme izvira od tod, ker sodniki v omenjenih skupi-

nah v svojem dosedanjem poslu itak niso imeli mnogo stika s strankami in njihova dosedanja služba v slučaju prestopa v odvetništvo ne more zlorabljati vpliva na novo službo.

Prejšnji odvetniški zakon bi bil moral biti razglašen dne 19. marca. Z istim dnem bo stopil v veljavo novi odvetniški zakon. Po novem odvetniškem zakonu te odredbe ne veljajo za tiste, ki so izpolnili pogoje za odvetniški izpit, ne za tiste, ki so stopili v odvetniško prakso do 1. avgusta 1927. Vendar se bo ta stilizacija razčistila jutri, ker ni dovolj jasno, ali je mišljen pri tem stari, dosedaj veljavajoči odvetniški zakon, ali zakon, ki naj bi bil stopil dne 19. marca v veljavo.

O seji se je izdal ta-le komunike: »Seja je trajala od 9 do pol 1. Po sprejetju zapisnika prejšnje seje se je obravnaval odvetniški zakonski načrt do poglavja 14. Prihodnja seja bo jutri ob 3 popoldne. Na njej se bo nadaljevala razprava o odvetniškem zakonu. Nato se bo obravnaval zakon o državnih pravdnikih.«

Vprašanje carine na uvoz poljedel. strojev

Belgrad, 15. marca. (Tel. »Slov.«) Da dvigne kmetijstvo, je izdelalo kmetijsko ministrstvo predlog za odpravo uvozne carine na razne kmetijske stroje. Radi tega se je zglasilo v centrali industrijskih korporacij deputacija tovarnarjev, ki izdelujejo to orodje. Predložila je spomenico. Hkrati je obiskala generalnega carinskega ravnatelja Šmida, trgovskega ministra Mažuraniča, pomočnika finančnega ministra Gospodnetiča in se je prijavila pri predsedniku vlade in kmetijskemu ministru.

V svoji resoluciji pravijo zastopniki te industrije, da se tovrstni industrijski izdelki izdelujejo v naši državi in v takih množinah, da zadostujejo za pokritje potreb naše države. Če bi se izrabila vsa možnost naših tovarn, bi imeli dovolj izdelkov za izvoz. Stroji v naših tovarnah, od katerih obstojajo nekatere že desetletja, lahko v pogledu kakovosti in cene tekmujejo z inozemskimi stroji. Poleg tega prihaja vpoštev, da cela vrsta srednjih in malih industrijskih obratov obdeluje in izdeluje te izdelke.

Spomenica opozarja, da so kljub vsem težavam, zlasti glede carinske zaščite, dosedaj domače tovarne nadaljevale z izdelovanjem kmetijskih strojev. Kljub temu, da naša država dobiva veliko kmetijskih strojev na račun reparacij, so domače tovarne privedle inozemske tovarne do tega, da so morale po-

puštili v cenah izdelkov, ki jih pri nas ne izdelujemo. Da se ti izdelki ne morejo izdelovati v naših tovarnah, je ovira v dosednji carinski politiki.

Če bi se uknila carina na kmetijske stroje, bi morale domače tovarne ukiniti delo, ker bi poleg drugih težav (zvišanje proizvodnih stroškov) morale nabavljati inozemske sirovine, na katere je naložena uvozna carina. Inozemske tovarne pa bi uvažale izdelane stroje brez vsake carine.

Spomenica opozarja, da bi se z ukinitvijo carine naše kmetijstvo prepustilo inozemstvu, domače tovarne pa bi z ukinitvijo dela ne koristile niti državi niti narodnemu gospodarstvu. Delavstvo bi ostalo brez posla. Država bi zgubila okrog 10 milijonov na carini iz ocarinjenja inozemskih kmetijskih strojev. Zgubila bi davek domačih tovarn. Prizadeta bi bila železna tovarna v Varešu. Ta načrt bi na noben način ne dosegel zaželenega uspeha.

Zato prosijo vlado, da se carine na kmetijske stroje ne ukinejo niti ne znižajo, da se zopet uvedejo stare carine na pluge. Prost uvoz naj se dovoli samo za tiste kmetijske stroje, ki se v naši državi ne izdelujejo, samo do takrat, dokler se ne bodo izdelovali v naši državi. Nadalje prosijo, da naj vlada ne naroča na račun reparacij tistih strojev, ki se izdelujejo doma.

Seia prosvetnega sveta

Belgrad, 15. marca. (Tel. »Slov.«) Prosvetni svet je danes nadaljeval z delom. Rešil je vprašanje razvrstitve tistih učiteljskih strokovnih šol, ki so dovršile strokovno šolo v Ljubljani in nadaljevale šolanje na dunajski šoli za umetnostno vezenje. Prizna se jim uvrstitev v III. kategorijo. Nadalje se je obravnavalo vprašanje, kako se računa absolviranje obrtnih nadaljevalnih šol za razvrstitev po uradniškem zakonu. Glavni prosvetni svet je mnenja, da te šole ne veljajo za pridobivanje čina po uradniškem zakonu. Jutri popoldne ob 4 bo zadnja seja v tem zasedanju.

Gradbeno ministrstvo je izdalo komunike, v katerem pravi, da so vsled višje temperature mostovi v nevarnosti. Dosedaj so poškodovani mostovi pri Gornji Radgoni, v Bosni v Nemili, Modriču in Doboju.

nimi narodi; Vatikan, od koder pridejo tolažilne in svete besede, ki jih spoštujejo in se po njih ravnaajo narodi vsega sveta!

Tako so vzklicali katoliški predstavniki, ki so se udeležili sedanjega zasedanja.

Enih misli so pa bili vsi, da bo Vatikan vedno sodeloval pri vseh plemenitih akcijah, da se človeštvo obvaruje vojnega zla.

Tudi v Društvu narodov bomo gotovo videli zastopnike vatikanske države. Na konferencah o raznih problemih, ki ne tangirajo samo člane Društva narodov, bomo gotovo videli tudi v bodoče zastopnike nove države. Zeleti pa je, da bi se katoliške države, članice Društva narodov, še bolj aktivno udeleževale vseh akcij ženevske mednarodne organizacije.

Danes podpis pogodbe
z Grško

Zadnje težkoče bile včeraj po koncesijah Grške odstranjene

Zeneva, 15. marca. (Tel. »Slov.«) Danes dopoldne so bile po dvehurnem razgovoru Karpanosa z dr. Kumanudijem odstranjene zadnje težkoče, ki so ovirale podpis jugoslovansko-grške prijateljske pogodbe in solunskih protokolov, tako da je podpis pogodbe sedaj končno določen na jutri soboto dopoldne ob enajstih. Koncesije, do katerih se je Grčija odločila šele v zadnjem trenutku, bi se bile lahko dale, kakor se zatrjuje z jugoslovanske strani, že prej, ker se tičejo samo nekaterih, po mnenju Jugoslavije samo po sebi umevnih določb glede svobodne cone v solunskem pristanišču.

Program vladnega dela

Belgrad, 15. marca. (Tel. »Slov.«) Vlada je sklenila, da se v par ministrskih sejah obravnava program njenega dela, s katerim naj se bavi v posameznih skupinah vrhovna drž. uprava v prihodnjem proračunskem letu. Utrditev je bila velika potreba, ker hoče vlada svoje delo spraviti v sklad z materialnimi sredstvi v novem proračunu. Na podlagi tega bo vlada ugotovila točke, katera dela in preosnove naj se izvrše v tem letu. V ta namen je imela vlada že dve taki seji. Na njih je obravnavala velik material posameznih ministrstev. Vlada bo imela še tretjo sejo, da konča svoje delo na izdelavi tega programa. Kakor smo poučeni, bo potem šla s svojim programom vlada pred krono. Na eni izmed prihodnjih sej pod predsedstvom krone se bo ves vladni delovni program še enkrat pretresal in dobil tako najvišje odobrenje.

Skupne obmejne železniške postaje z Avstrijo

Belgrad, 15. marca. (Tel. »Slov.«) Te dni so se na Dunaju vršila pogajanja z avstrijsko vlado, da bi se avstrijska in naša vlada sporazumeli glede ustanovitve skupnih železniških obmejnih postaj. Pri pogajanjih se je dosegel načelen sporazum. Ostale so se majhne razlike. Zato je upravičeno upanje, da se bo popoln sporazum dosegel v najkrajšem času. Po tem sporazumu se bo bistveno olajšal potniški promet med obema državama, ki bi koristil celotnemu gospodarstvu.

Skupne obmejne postaje bi bile naslednje: Maribor, Jesenice, Pliberk (Bleiburg), Dravograd, Meža in avstrijska Radgona. Skupne železniške postaje avtomatično vsebujejo skupnost drugih poslov, ki se vrše na postajah. Skupne železniške postaje bi torej obsegale skupno železniško in carinsko službo in osebje, tako da bi bil ves promet v vsakem oziru koncentriran na eni in isti točki.

Belgrajske vesti

Belgrad, 15. marca.

Nj. V. kraljica je odpotovala do Sente svoji materi, kraljici Mariji-vdovi nasproti, ki pouje v inozemstvo.

Avdijence. Bivši minister dr. Niko Zupanič se je te dni mudil v prestolici. Bil je sprejet v avdijenco od kralja in imel sestanke s predsednikom vlade generalom Živkovićem in drugimi.

V prometnem ministrstvu so se zglasili zastopniki jugoslovanskih tiskarn pod vodstvom ravnatelja Jugoslovanske tiskarne Karca Čeca. Navzoči član Hrovatin je pri tej priliki kot zastopnik Slovenskega planinskega društva interveniral za vpostavitve lokalnih vlakov Jesenice—Kranjska gora, Kranj—Tržič ter večernega zagrebškega vlaka, ki so važni za dvig tujskega prometa.

Odbor delegatov državnih ozemelj bivše Južne železnice, in sicer Italije, Jugoslavije, Madjarske in Avstrije, bo imel 26. 3. konferenco, na kateri se bodo obravnavala vsa vprašanja, ki se nanašajo na ureditev vprašanja tržajske tožnje.

Predsednik vlade general Peter Živković je popoldne ob 5 povabil člane vrhovnega zakonodajnega sveta na Topčider na čajanko.

V prosvetnem ministrstvu je pripravljene več ukazov o vpokojitvi, napredovanju in premestitvi učitelstva v Sloveniji.

Nove telefonske proge je otvoril poštni minister, in sicer Leoben—Ljubljana—Sušak in Ljubljana—Belgrad—Novi Sad.

Dr. Fran Windischer:

Skupne ali deljene zbornice

Obligatorna organizacija trgovine v Sloveniji
(»Gremijalni sistem«.)

Organizacija trgovcev in obrtnikov v Sloveniji je dvojne vrste: dobrovoljna in obvezna. Dobrovoljna organizacija sloni na določilih društvenega zakona.

Obligatorne organizacije trgovcev in obrtnikov v Sloveniji slone na določilih avstrijskega obrtnega reda, osobito po noveli iz leta 1907., ki so ostala v Sloveniji po prevratu do danes neizpremenjena. Za združanje trgovcev in obrtnikov je določena oznaka v splošnem »zadrugu«, vendar pa ni ovire, da se ta stanovska združenja zveže gremiji. V Sloveniji smo imeli po prevratu ponekod trgovske gremije, ponekod trgovske zadruge, pa je oficialni naziv za zvezo teh osnovnih organizacij, ki se je ustanovila spomladi leta 1920., »Zveza trgovskih gremijev in zadrug v Sloveniji«.

Glavna prednost in ugodnost take stanovske organizacije trgovstva in obrtništva obstoji v obveznosti. Posamezni trgovci ali obrtniki ne more odločati o tem, je-li pristopi svoji krajevno merodajni organizaciji ali ne. Ko prične svojo trgovino ali svoj obrt, istočasno, ko dobi obrtni list, postane tudi član svoje obligatorne stanovske organizacije, koji mora pred izdajo obrtnega lista plačati predpisano inkorporacijsko takso. V obligatornosti leži sigurnost brezizjemne, striktno ter obče izvedbe organizacije. Jasna stvar je, da je inteligenca nemaka, pa je mnogo konservativnih elementov v vsakem stanu, koji iz enega ali drugega razloga nimajo smisla za potrebo organizacije. Manjšina žene k napredku vstopovodi večino. V organizacijah, ki slone na dobrovoljnosti je najslabša stran ta, da vodstvo organizacije nima nikakovega pritiska do takih stanovskih tovarišev, ki sami nočejo v organizacijo. V tem tiči krivica, kajti taki outsiderji imajo vse ugodne uspehe, koji so plod dolgotrajnega prizadevanja organizacij, za organizacije same pa ne prispevajo. V obligatornih organizacijah, izginja ta neugodna okolnost in vsak, ki izvršuje svojo trgovino v dotičnem okolju, avtomatično postane član in je dolžan plačevati za organizacijo one prispevke, koje določajo ali pravila ali vsakokratni letni zaključki glavne skupščine.

V Sloveniji obstoji danes 27 gremijev. Po mojem mnenju je taka organizacija, koja je vsled garancije potrebnih finančnih sredstev uspešna, potrebna in je želeli, da se obligatorne organizacije po določilih obrtnega zakona uvedejo splošno v naši državi. Gremiji in zadruge so fundamenti obvezne stanovske organizacije, imajo dalekosežne in važne pravice in znatno sodelovanje v obrtni upravi, pa so predpogoj in izhodna točka za razne dobrotvorne in gospodarske naprave trgovskega in obrtniškega stanu. Obrtni zakon, koji velja v Sloveniji, predvideva tudi oblike višje organizacije, to so zveze (savezi) posameznih gremijev in zadrug večjega ali manjšega krajevnega okolja. Po mojem mnenju je za dosledno izvedbo obligatorne stanovske organizacije trgovskega in obrtniškega stanu neobhodno potrebno da zakon predvidi tam, kjer so ustanovljene zveze zadrug kot višje stanovske organizatorne jedinice, za zvezino članstvo istotako obligatornost, sicer strumno in brezhibno delovanje trgovskih, odnosno obrtnih organizacij ne bi bilo zadostno zagotovljeno. Ne sme se dopuščati, da je tam, kjer obstoji zveza gremijev ali zadrug, odvisno od volje posameznega gremija ali zadruge, je-li pristopi svoji zvezi ali ne. Od tega je naravno odvisno tudi finančno uspevanje zveze gremijev, odnosno zadrug.

Po mojem mišljenju je položaj tak, da je v krajih, kjer obstoje obligatorne stanovske organizacije, dana vsa potrebna garancija za temeljito izvedbo organizatorne ideje v gremijih in zadrugah, pa istočasno zagotovljena tudi možnost, da se iz osnovnih jedinice, koje so gremiji ali zadruge, osnujejo zveze gremijev in zadrug. Na ta način je dana možnost, da imajo posamezni stanovi tako trgovski, kakor obrtniški stan svoje dosledno izvedene stanovske organizacije v fundametu, koji so gremiji in zadruge, in pa v nadaljnjem razvoju v zvezah, koji predstavljajo legitimno organizacijo trgovskega in obrtnega stanu višjega reda. Dana pa je i možnost, da izvestne obrtne stroke, koje so jako mnogobrojne, kakor n. pr. gostilničarji, ustanove zase posebne gostilničarske zadruge, in te svoje posebne višje organizacije. V tem pogledu je pripomniti, da obstoji za celo Slovenijo v Ljubljani »Zveza obrtnih zadrug za mariborsko oblast« v Mariboru in »Zveza obrtnih zadrug za ljubljansko oblast« v Ljubljani. Gostilničarski stan ima svoje posebne zadruge gostilničarjev, za koje obstoji »Zveza gostilničarskih zadrug v Mariboru« in »Zveza gostilničarskih zadrug v Ljubljani«.

V krajih, v kojih so dane zakonite možnosti za tako izvedbo stanovske organizacije, je jasno, da ni tistih urgentnih potreb in zahtev po ločenih zbornicah za trgovino, obrt in industrijo. Vsaka stanovska skupina ima svojo stanovsko organizacijo kot strokovno organizacijo in torej v vsakem pogledu lahko uveljavlja svoje zahteve. Kot vrhovna zastopnica trgovine, obrti in industrije obstoji v Ljubljani za celo Slovenijo Zbornica za TOI. Dejstvo je, da prihaja v gospodarsko-političnem do interesnih sporov, toda take spore je treba reševati na stanovskem foru, koji daje ob zadostni dobri volji vse večjo garancijo za pravično solucijo nego birokratizem v ministristvu. O tem ne more biti dvoma, da treba nasprotstva in konflikte izgladiti. Po mojem mnenju je bolje, da se izgladijo v Zbornici za TOI nego da to delo opravljajo činovniki brez poznanja praktičnega življenja. Pokazalo se je povodom poslednjih trgovinsko-političnih pregovorov, da bi bilo morda koristno reševati interese konflikte posameznih strok v različnih državah predbežno med interesenti samimi. Ako je temu tako, koliko potrebneje je, da se interni spori izmirijo v stanovskih reprezentancih. O tem pa ne more biti dvoma, da je med industrijami baš dovolj sporov in da je tudi med posameznimi obrt-

Konkordat med sv. Stolico in Italijo

Rim, 15. marca. (Tel. Slov.) Glavna določila večeraj objavljene konkordate med Sveto Stolicom in Italijo od 11. februarja t. l. so sledeča:

Člen 1. in 2.: Katoliška Cerkev je v izvrševanju svojega duhovnega poslanstva v Italiji polnoma svobodna, tako glede bogoslužja kakor glede cerkvene jurisdikcije in bo uživala v slučaju potrebe v svrhu izvršitve te njene jurisdikcije pomoč in varstvo svetne oblasti. Oblast bo tudi skrbela, da se v Večnem mestu, središču katoliškega sveta, ne zgodi ničesar, kar bi žalilo ta njegov karakter. Sveta Stolica svobodno občuje z vsem svetom v kakršnemkoli jeziku; škofje uživajo isto svobodo glede vseh cerkvenih publikacij, ki morajo biti v italijanskem ali latinskem jeziku, smejo pa imeti vzporedni tekst tudi v drugih jezikih.

Člen 3—10.: Klerikom se dovoli odlaganje vojaške službe do 26. leta starosti, če so posvečeni, pa so je sploh prosti. V slučaju mobilizacije služijo v vojski kot dušni pastirji, izvršeni župniki, vice-župniki, koadjutorji, vikarji in rektorje cerkva (po italijanski terminologiji). Nobena posvečena oseba ne more biti v državni službi brez dovoljenja škofa. Odpadniki in suspendirani duhovniki so sami po sebi izključeni od vsake službe, v kateri bi prišli v dotiko s publiko. Oblast ne sme siliti nobenega duhovnika, da izpove stvari, katere je izvedel po svojem svetem službeništvu. Če je duhovnik zaprt ali pride v preiskavo ali se obsodi, mora to prokurator naznaniti škofu; v zaporu ima duhovnik vsakemu stanu primerno oskrbo. Cerkev so izvzete od rekvizicij in okupacij, razen v slučaju izredne javne potrebe, vendar se mora zgoditi to v sporazumu s škofom.

Čl. 11. in 12. Država prizna vse od Cerkev zapovedane praznike kot svoje. Ob nedeljah in praznikih se pri kapiteljskih cerkvah pri peti konvencionalni maši moli za italijanskega kralja in državo.

Čl. 13., 14. in 15. urejajo službo vojaških duhovnikov. Njihov predstojnik je nadškof in ima svoj kapitel v cerkvi Pantheonu v Rimu.

Čl. 16—18.: Noben del teritorija, ki je pod suvereniteo italijanske države, ne bo odvisen od škofa, kojega sedež se nahaja v tuji državi. Potrebna redukcija škofij se bo izvršila le polagoma, ko bodo postali sedeži vakantni.

Čl. 19—21.: Nadškofe in škofe imenuje papež. Sveta Stolica bo, preden jih imenuje, sporočila zaupno ime kandidata vladi. Škofje prisežejo državnemu poglavarju zvestobo italijanski državi, da bodo spoštovali in duhovščini spoštovati veleli kralja, po ustavnih postavah določeno vlado in da se ne bodo udeleževali in v svojem kleru ne bodo dovoljevali udeleževati se kakšnih zamislov proti državi in javnemu redu. Farno duhovščino in vse druge beneficije postavlja cerkvena oblast. Tudi imena kandidatov za župnike se zaupno sporočijo vladi. V teku 30 dni sporoči vlada eventualne pomisleke škofu, kateri jih sporoči Sveti Stoli. Isto velja če se pojavijo težki pomisleki proti že vstoličenemu župniku. Če se v tem slučaju ne doseže v teku 3 mesecev sporazum med škofom in vlado, odloči Sv. Stolica po razsodišču iz 2 delegatov Sv. Stolice in 2 delegatov vlade.

Čl. 22—26. Cerkevne beneficije morejo zavzemati samo italijanski državljani. Titularni škofij in far morajo umeti govoriti italijanski jezik. V slučaju potrebe se jim morajo dati koadjutorji, ki razum italijanskega jezika govorijo tudi jezik, ki se tudi govori v njihovi

dijecezi oz. delokrogu, v svrhu, da morejo pridigovati in poučevati ter dušno oskrbovati vernike po določilih in običajih Cerkev in svetih kánonov. Svetni ekskvator in plačet se uniči, kakor tudi vsak kraljevski patronat.

Čl. 27—29.: Bazilike Sv. Hiše v Loretu, Sv. Frančiška Asiškega in Sv. Antona Padovanskega se odstopijo Sv. Stoli. Vsem, ki po italijanskih postavah posedujejo nekdanja cerkvena posestva, se v svrhu pomirjenja vesti oprostijo. Obstoječi upravni sveti nekterih cerkev, četudi bi bili po večini laični, so odslej popolnoma podvrženi škofu. Prizna se popolna juridična osebnost vsem redovom in verskim »ženjem« obljubami ali brez njih, če so aprobirani od Sv. Stolice, kakor tudi pravica posedovanja in pridobivanja. Dovoljene so in spadajo istotako izključno pod cerkveno oblast, kompetenco in upravo vse cerkvene ustanove, ki ne obremenjujejo države; istotako vse bratovščine. Nošenje cerkvene ali redovniške obleke od strani nepoklicanih je prepovedano in se kaznuje enako kakor nošenje vojaške uniforme od strani nevojaških oseb.

Čl. 30—33.: Redna in izredna uprava premoženja, ki je last kakršnekoli cerkvene institucije ali združenja, se vrši pod nadzorstvom in kontrolo pristojne cerkvene oblasti, izključujoč vsako ingerenco od strani države. Dotična združenja niso dolžna konvertirati svojih nepremičnin. Nova verska združenja in institucije se ustanovijo od Cerkev na podlagi kanoničnega prava in se od države priznajo. Vse take juridične osebnosti imajo pravico pridobivati premoženje in dobra. Država bo slejkoprej suprirala za dostojno vzdrževanje cerkvenih oseb in ustanov, kjer lastna sredstva ne zadoščajo.

Čl. 34—35.: Cerkvni zakon o kánonih Cerkev ima civilne efekte. Publikacija tega zakona se pa ne bo izvršila samo v farni cerkvi, nego tudi v občinski hiši. Takoj po cerkvni poroki bo župnik sporočil zakoncem določbe civilne postavbe glede zakona in bo akt poroke v roku 5 dni v kopiji poslal občini v svrhu vregistracije.

Čl. 36—42. Italija smatra kot temelj in venec javnega poduka poduk »krščanskih resnicah«, kakor jih uči katoliška Cerkev. Zato je soglasna, da se verski poduk v osnovnih šolah dopolnjuje odslej tudi z verskim podukom v srednjih šolah po programu, ki ga bosta izdelala v sporazumu država in Cerkev. Verski učitelji morajo imeti kánonično misijo, poduk pa se vrši samo na podlagi teksta, odobrenega od cerkvene oblasti. Vse šolske oblasti pa tudi voditelji državnih športnih in gimnastičnih združenj, Balile itd. morajo svoje učne ure urediti tako, da ne bo ovirano izvrševanje verskih dolžnosti članov. Profesorje katoliške univerze Sv. Srca v Milanu imenuje papež sam. Istotako so odvisni brez vsake ingerence državnih šolskih oblasti od Svete Stolice vsi mali in veliki seminarji, akademije, kolegiji in drugi cerkvni učni inštituti.

Čl. 43—45.: Država pripravlja vse organizacije, odvisne od Azione cattolica italiana, v kolikor se one po navodilih Sv. Stolice ne pešajo s politiko. Sv. Stolica ob tej priliki obnavlja prepoved vsem duhovnikom in redovnikom, da so vpisani ali se borijo v vrstah katerekoli politične stranke.

Podpisana:

Peter kardinal Gasparri.
Benito Mussolini.

(Določbe, važne za narodne manjšine, smo podčrtali. — Opomba uredništva.)

Prvi poraz radikalne obstrukcije

V kongregacijskem vprašanju francoski vladi večina zasigurana

Pariz, 15. marca. (Tel. »Slov.«) Obstrukcijsko postopanje proti kongregacijskemu zakonu, ki so ga napovedali radikalni, je že na večerajšnji popoldanski seji narodne skupščine doživelo prvi poraz, in ne bo na izid debate vplivalo niti najmanjše, dasi radikalni nemoteno vztrajajo pri svoji taktiki. Vlada ima v vprašanju kongregacijskega zakona zanesljivo večino, ki se je že večeraj, ko so radikalni zahtevali formalno glasovanje o predvprašanju, izkazala številčno z 72 glasovi, ker je zbornica predvprašanje odklonila s 321 glasovi proti 249 glasovom. Debata sama je pokazala, da se vlada drži trdno nasproti vsem strahovalnim poskusom. Po notranjem ministru Tardieu-u je spomnila radikale na to, da je tudi vlada levičarskega kartela svojčas vzdrževala poslanstvo pri Vatikanu, narkar je Herriot razburjen izjavil, da on za to ni odgovoren. Radikalni poslanec Jacquier je mislil, da utemelji postopanje svo-

je stranke najbolje s tem, da je izrazil bojazan, češ vlada bi lahko jutri zahtevala tudi aovo razpravo o kongregacijskih zakonih, pa tudi sklenitev konkordata. Zato nastopa za ostrejšo poudarjanje nevtralnosti države nasproti konfesijam in svetovnim nazorom.

Debata radi dogodkov v Trieru.

Bolj resna pa bo najbrže današnja seja zbornice v debati o smrtnih slučajih francoske vojske v Trieru, dasi je vlada s komunikacijem v oficijoznem »Petit Parisien« objavila, da bo brez usmiljenja postopala s krivici. Omenjeni list navaja, da bodo kaznovani: 1 poveljnik kora, 1 divizijski komandant, 1 polkovnik in nekateri drugi višji častniki.

Pariz, 15. marca. (Tel. »Slov.«) V zbornici se je danes začela debata o interpelaciji radi smrtnih slučajev v francoski porenski armadi. Po uradnih podatkih je umrlo 277 vojakov, opozicija pa navaja, da so v neki vojašnici v največjem mrazu ostale sobe možna nezakurjene več dni, ker je neko višje vojaško poveljstvo pozabilo odrediti razdelitev premoga. V neki drugi vojašnici so zmrznil udje večjemu številu častniških šoferjev, ki so v mrzli noči morali več ur čakati pred nekim plesnim lokalom.

Dunajska vremenska napoved: Severne Alpe in vzhodni rob Alp: Različno oblačno, ponekod niso izključene snežne vihere. Temperatura bo padla. V prostih legah na vzhodnem robu Alp živahni severni vetrovi. Južne Alpe: Večina jasno, nižja temperatura.

Nova razkritja v procesu proti dr. Tuki

Praga, 15. marca. (Tel. »Slov.«) Preiskava proti poslanecu dr. Tuki je končana. Trajala je dva in pol meseca. Zastlihanih je bilo 160 priš in aretiranih je bilo šest nadaljnjih oseb. Državno pravdnlišvo bo vložilo proti dr. Tuki in proti voditelju slovaških domobrancev Machu obtožbo radi veleizdaje, radi izdaje vojaških tajnosti in ogrožanja edinstvenosti države.

Demonstracije španskih študentov se nadaljujejo

Pariz, 15. marca. (Tel. »Slov.«) Kakor javlja »Information« od španske meje, je prišlo v Madridu pred poslopjem notranjega ministristva do hudih spopadov. Poslana je bila konjenica, da razprši manifestante. Mnogo študentov je bilo hudo ranjenih. V Madridu in po deželi je bilo aretiranih mnogo oseb, med njimi prof. Gilard, ki je sopolpisal študentsko manifestacijo. V Barceloni, Valenciji, Bilbau, Valadolidu, Sevilli in Santiagu so nemiri vedno večji. V Santiagu so študenti prekrščali delovnega ministra, ki je hotel govoriti na neki oficijelni proslavi ter je moral pred študenti pobegniti.

Amanulah prične v kratkem z ofenzivo

London, 15. marca. (Tel. »Slov.«) »Daily Express« poroča iz Karachija, da so po končanih muslimanskih praznikih v Afganistanu zopet začele sovražnosti med Aman Ulahom in Baka i Saquao. Aman Ulah je svoje čete zbral v Gazniju, kjer je organiziral svojo operacijsko bazo in od koder vodi vsa svoja podjetja proti Kabulu. Čuje se, da je vrhovni poveljnik perzijskih čet obljubil Aman Ulahu podporo. V tej zvezi potrjuje poročevalec »Chicago Tribune« iz Teherana, da je manjši oddelek perzijske vojske prekorščil afganistansko mejo, ko je zasledoval afganistanska plemena, ki so ropala na perzijskem ozemlju. Radi tega postopanja Perzijscev je bil Baka i Saquao prisiljen, razdeliti svoje sile in oslabiti svoj položaj nasproti Aman Ulahu.

Poljski sejm proti vladi

Varšava, 15. marca. (Tel. Slov.) Kot preiskovalni odbor sestavljeni gospodarski odbor poljskega sejma je večeraj z 18 glasovi proti 9 glasovom sklenil, da vloži pri državnem sodišču obtožbo proti odstopivšemu finančnemu ministru. Ministrski predsednik Bartel je odklonil predložitev sklepov ministrskega sveta, ki so dovedli do velikega prekoračenja državnega proračuna ter si je pridržal, predložiti prekoračenja pozneje v obliki naknadnih kreditov, s čimer pa se odbor ni zadovoljil.

Trockega ne sprejme Francija

Pariz, 15. marca. (Tel. »Slov.«) »Petit Parisien« izjavlja oficijelno, da je pooblaščen izjaviti, da Trocki nikakor ne bo dobil dovoljenja, naseliti se v Franciji. Sicer je poskušal s posredovanjem Ljeningove sestre nakupiti posestvo v Tarracasu pri Montpellieru, francoska vlada pa je izjavila, da ostane izgonsko povelje proti Trockemu v veljavi.

Oblaki se utrgali...

New York, 15. marca. (Tel. »Slov.«) V državi Alabama so se utrgali oblaki, tako da je nastala silna poplava, katere središče je mesteca Elba med rekami White River, Big Creek in Pea River. Reke so po 47 urnem dežju tako narasle, da so poplavlile vse pokrajino 90 cm do 3.60 m visoko. Mesto Alba je popolnoma odrezano od sveta. Vsi mostovi so porušeni, telefonske zveze pretrgane in ceste poplavljene. Samo zelo močni motorni čolni smejo brez večje nevarnosti na deroče reke. Prebivalcev je v mestecu 4000 in so se večinoma rešili na strehe. V šoli je zaprtih 300 otrok, ki ne morejo domov. Narodna garda je večeraj zvečer poskušala brez uspeha prilizati se mestu. Dve vojaški četi sta po deveturnem trudu dosegli zunanje dele mesta in rešili 35 oseb. Bati se je, da se je porušilo mnogo poslopij. Poplavljeni so tudi mesta Troy, Montgomery, Brewton in Flomation.

50 cigánov pobesnelo

Belgrad, 15. marca. (Tel. »Slov.«) Pred večerajšnjim se je zgodil v Dardi v Banatu tragičen dogodek. Okrožni beležnik Jagodnjak je pital na državnem posestvu Sumama dve svinji, ki sta mu nenadoma zbesneli. Na živinozdravnikov ukaz jih je zaklal in pokopal. V dardanski okolici se klatači cigani so zvedeli za zakopani svinji, jih odkopali in pojedli. Posledica uživanja tega mesa je bila ta, da je okrog 50 cigánov pobesnelo.

Primorske novice

Smrt. V Gorici so preteklo soboto pokopali prof. Gustava Novaka. Pokojni je poučeval dolgo vrsto let matematiko na goriški gimnaziji. Bil je zelo znan v slovenskih razumnih krogih. To je pokazala tudi izredna udeležba pri pogrebu. Dočakal je visoko starost 79 let. Vodovod v Tolminu. Te dni so se začele priprave za napeljavno vodovoda v Tolmin. Po destat je izročil dela italijanski tvrdki Toncatti & drug iz Spilimberga.

* Savez trgovca u Hrvatskoj i Slavoniji je ob pripravih za enoten obrtni red sprožil vprašanje trgovske obligatorne organizacije v državi kakor velja za trgovino in obrt v Sloveniji po obrtnem redu. Na poziv uredništva »Trgovske Novine« v Zagrebu je g. dr. Fran Windischer napisal gornji članek o tako zvanem »gremijalnem sistemu«.